OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Yhteenveto
19.5.2026
OPH-4033-2026

Merja Puska
valiokuntakanslian sihteeri
eduskunnan sivistysvaliokunta

Kirjallinen asiantuntijalausunto / Ruokapoliittinen selonteko kansallisesta ruokastrategiasta

Tiivistelmä

Opetushallitus pitää ruokapoliittisen selonteon tavoitteita kannatettavina, mutta katsoo, että niiden toteuttamista tukee koulutusjärjestelmän roolin täsmentäminen. Selonteossa tulisi tunnistaa nykyistä selkeämmin kotitalousopetuksen ja sen jatkumon keskeinen merkitys ruokakasvatuksen toteuttamisessa sekä selkeyttää kouluruokailun ja opetuksen välistä työnjakoa. Lisäksi on tärkeää vahvistaa perheiden, arjen ruokataitojen ja kotitalouksien huoltovarmuusosaamisen merkitystä, kehittää kriittistä ruokatietoisuutta osana kuluttajaosaamista sekä varmistaa koulutuksen edustus ruokaneuvoston ja toimeenpanon edistämisen työssä.

Opetushallitus pitää valtioneuvoston ruokapoliittista selontekoa (Valtioneuvoston julkaisuja 2026:21) kokonaisuutena perusteltuna ja ajankohtaisena strategisena linjauksena suomalaisen ruokajärjestelmän kehittämiseksi. Selonteossa esitetään kattava kokonaiskuva ruokajärjestelmän taloudellisista, ekologisista ja sosiaalisista ulottuvuuksista sekä niiden kehittämistarpeista. Erityisesti luvussa 3 esitetyt strategiset päämäärät, kuten ruokakulttuurin ja hyvinvoinnin vahvistaminen sekä ruokajärjestelmäymmärryksen lisääminen, ovat sivistysvaliokunnan toimialan näkökulmasta keskeisiä.

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Yhteenveto
19.5.2026
OPH-4033-2026

Opetushallitus pitää myönteisenä sitä, että selonteossa tunnistetaan osaamisen ja ruokakasvatuksen merkitys osana kestävän ruokajärjestelmän rakentamista. Näiden tavoitteiden toteuttaminen edellyttää kuitenkin koulutusjärjestelmän roolin tarkempaa jäsentämistä sekä pedagogisen toteutuksen ja eri toimijoiden välisen työnjaon selkeyttämistä. Ruokaan, ravitsemukseen, kuluttamiseen ja kestävään kehitykseen liittyvä osaaminen rakentuu vaiheittain varhaiskasvatuksesta perusopetukseen ja edelleen toiselle asteelle ja korkeakouluihin. Vaikuttava ruokakasvatus edellyttää opetussuunnitelmiin perustuvaa, tavoitteellista ja pitkäjänteistä opetusta.

Selonteossa esitetyt tavoitteet ruokakasvatuksen, kestävien ruokavalintojen ja ruokajärjestelmäymmärryksen vahvistamiseksi vastaavat keskeisesti perusopetuksen kotitalousopetuksen sisältöjä. Kotitalousopetuksessa yhdistyvät ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri, arjen hallinta, asuminen ja yhdessä eläminen sekä kuluttaja- ja talousosaaminen. Opetushallitus katsoo, että kotitalousopetuksen rooli näiden tavoitteiden toteuttamisessa tulisi tunnistaa selonteossa ja sen toimeenpanossa nykyistä selkeämmin. Oppiaineen toiminnallinen ja arkeen kiinnittyvä luonne tukee erityisen hyvin sellaisten valmiuksien kehittymistä, jotka ohjaavat yksilöiden valintoja käytännön tilanteissa.

Selonteossa korostetaan kouluruokailun merkitystä erityisesti yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja ruokakulttuurin näkökulmasta (luku 3.4.4). Opetushallitus pitää tätä perusteltuna, mutta katsoo, että kouluruokailun roolia suhteessa opetukseen on tarpeen täsmentää. Kouluruokailun ensisijainen tehtävä on turvata tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu, täysipainoinen ateria sekä edistää oppimista, yhdenvertaisuutta ja hyvinvointia. Ruokailutilanteissa tapahtuva ohjaus liittyy pääasiassa ruokailutapoihin, sosiaalisiin käytäntöihin sekä hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja kestävien valintojen mallintamiseen. Laajempi ruokakasvatus, mukaan lukien ruokajärjestelmäymmärryksen ja kuluttajaosaamisen rakentaminen, edellyttää opetussuunnitelmiin ja oppiaineopetukseen

perustuvaa pedagogista opetusta. Ilman selkeää työnjakoa on riskinä, että kouluruokailulle kohdistuu odotuksia, jotka ylittävät sen toiminnalliset edellytykset.

Opetushallitus pitää tärkeänä, että kouluruokailua kehitetään oppimisympäristönä osana opetusta siten, että se tukee ruokakasvatuksen tavoitteita. Vaikuttava kokonaisuus syntyy opetuksen ja kouluruokailun yhteistyöstä, jossa opetuksella on vastuu osaamisen systemaattisesta rakentamisesta ja kouluruokailu toimii tätä täydentävänä oppimisympäristönä.

Selonteossa esille nostettu yhteisöllisyyden vahvistaminen ruoan ympärillä (luku 3.4.4) on kannatettava tavoite. Opetushallitus korostaa, että tarkastelussa tulisi huomioida myös kotien ja perheiden rooli. Riittävä tietoisesti rakennettava ruokaosaaminen tukee perheiden mahdollisuuksia toteuttaa arjen ruokailua ja yhteisiä aterioita sekä vahvistaa osallisuutta ja hyvinvointia. Samalla se lisää yksilöiden ja kotitalouksien aktiivista toimijuutta siten, että palvelujen käyttö on aidosti valinnanvarainen mahdollisuus, ei välttämättömyys. Arjen ruokataidot ovat siten osa yhteiskunnan resilienssiä ja huoltovarmuutta.

Opetushallitus kiinnittää huomiota myös siihen, että ruokakasvatuksessa tulee vahvistaa kriittistä ruokatietoisuutta osana kuluttajaosaamista. Tämä tarkoittaa kykyä arvioida ruokaan liittyvää tietoa, markkinointia ja vaikuttamista sekä ymmärtää muun muassa sosiaalisen median ja kaupallisten toimijoiden vaikutuksia ruokavalintoihin. Lisäksi on tärkeää vahvistaa ymmärrystä hintarakenteista, julkisten hankintojen merkityksestä sekä ruokakulttuurin muutoksista. Kouluruokailutilanteessa oppilas ei ole kuluttajan asemassa, mikä rajoittaa kuluttajavalintojen harjoittelua. Näiden valmiuksien kehittäminen kuuluu erityisesti oppiaineopetukseen, jossa

valintoja voidaan tarkastella kriittisesti ja monipuolisesti. Kotitalousopetus tarjoaa tähän keskeisen, toiminnallisen oppimisympäristön.

Selonteon luvussa 3.2 huoltovarmuutta tarkastellaan erityisesti alkutuotannon, panosomavaraisuuden ja ruokajärjestelmän rakenteellisen kestävyyden näkökulmista. Opetushallitus pitää tätä perusteltuna, mutta katsoo, että huoltovarmuuden tarkastelua tulisi laajentaa kattamaan myös kotitalouksien ja yksilöiden toimijuus.

Huoltovarmuus rakentuu paitsi tuotannosta ja logistisista rakenteista, myös arjen osaamisesta ja toimintakyvystä. Kotitalouksien ruokaosaaminen, kyky valmistaa ruokaa perusraaka-aineista sekä valmiudet toimia häiriötilanteissa ovat keskeinen osa yhteiskunnan kokonaisresilienssiä. Lyhyellä aikavälillä tämä liittyy kotitalouksien varautumiseen esimerkiksi häiriötilanteiden ruokahuollon turvaamiseksi, ja pitkällä aikavälillä ruokataitoihin, kuluttajaosaamiseen ja kestävien valintojen tekemiseen.

Opetushallitus korostaa, että koulutusjärjestelmällä on keskeinen rooli näiden valmiuksien rakentamisessa. Erityisesti kotitalousopetus tukee kansalaisten arjen toimintakykyä, omatoimisuutta ja valmiutta selviytyä erilaisissa tilanteissa. Huoltovarmuuden näkökulmasta on tärkeää, että yksilöiden ja kotitalouksien osaaminen tunnistetaan osaksi ruokajärjestelmän kokonaisuutta.

Selonteon luvussa 4 esitetty ruokaneuvoston perustaminen on kannatettava toimenpide strategian toimeenpanon ja seurannan vahvistamiseksi. Opetushallitus katsoo, että ruokaneuvoston kokoonpanossa sekä toimeenpanossa tulisi varmistaa koulutus- ja sivistystoimialan riittävä

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Yhteenveto
19.5.2026
OPH-4033-2026

edustus, jotta osaamiseen ja ruokakasvatukseen liittyvät näkökulmat tulevat huomioiduksi strategian toteutuksessa.

Johtaja Jarkko Niiranen

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Opetushallituksen asianhallintajärjestelmässä.

Opetushallitus
Hakaniemenranta 6, PL 380, 00531 Helsinki
+358 29 533 1000, kirjaamo@oph.fi
www.oph.fi, Y-tunnus: 2769790-1